

Sagsnr. 16-2939
Vores ref. mani
11. februar 2019

FH's Sociale Velfærdsindeks - SV25

NB: Da der kommer nye tal for ulighed (gini-koefficient), antal fattige, antal fattige børn, selvmord og evt. langvarig sygdom i december og januar, vil tallene for disse fire indikatorer blive ændret.

Helt overordnet viser indekset, at der er sket en forbedring af den sociale velfærd i perioden 2010 til 2017¹. Forbedringen er i høj grad konjunkturdrevet, idet den faldende arbejdsløshed forklarer en stor del af forbedringen.

Samtidig må det dog konstateres, at indekset også viser, at det ikke er lykkedes at få alle med.

For så vidt angår indikatorerne:

- aktivitetsbegrænsninger
- langvarig sygdom
- frygt for kriminalitet
- indkomstulighed
- økonomisk fattige
- svært ved at få pengene til at slå til
- svage sociale relationer
- dårlige betalere og
- børnefamilier uden beskæftigelse

er der sket en forværring.

Denne udvikling kan tyde på, at mens den sociale velfærd for "den almindelige dansker" er forbedret i perioden, så eksisterer der en restgruppe, der ikke har fået gavn af den generelle økonomiske fremgang, men som i stedet har oplevet stigende utryghed, mere isolation, dårligere helbred og dårligere økonomi.

En sådan polariseret udvikling risikerer at true sammenhængskraften, og man bør derfor gøre alt hvad der er muligt for at bremse denne udvikling.

FH ønsker et samfund der er rigt, lige og trygt for alle. Dette kræver en vis grad af lighed og en høj grad af sammenhængskraft.

¹ Årstallet 2010 er valgt som baseline for udviklingen af pragmatiske grunde. Det ville være interessant at kunne følge udviklingen endnu længere tilbage, men flere af indikatorerne mangler observationer før 2010, og derfor vil indekset blive skævvredet, hvis der medtages flere år før 2010. Valget af baseline har ikke nogen væsentlig betydning for udviklingen fra år til år (dette er vist i rapportens bilag 3).

Baggrund

For år tilbage blev arbejdsløshedsstallet offentliggjort hver uge som en indikator for "hvordan vi har det i Danmark". I dag er det C25 (indeks for aktiekurserne), som offentliggøres dagligt som en indikator for, hvor godt vi har det i Danmark.

Det er som om, at hvis pengene har det godt, så har befolkningen det også godt. Denne præmis er FH ikke enig i. Den sociale velfærd afhænger af mange komplekse faktorer, der ofte spiller sammen og indvirker på hinanden.

For at sætte socialpolitikken højere på dagsordenen, og på den måde medvirke til FH's mål om et samfund, hvor vi er rige, lige og trygge, har FH fået udviklet et nyt indeks til måling af den sociale velfærd i Danmark.

Indholdet i Det Sociale velfærdsindeks – SV25

Det sociale velfærdsindeks (SV25) måler temperaturen på de velfærds-mæssige og sociale problemer i Danmark. SV25 omfatter 25 indikatorer, der dækker et bredt spektrum af sociale og velfærds-mæssige problemer.

SV25 indeholder fire velfærdsområder:

- Helbred
- Tryghed
- Beskæftigelse
- Økonomiske ressourcer

og tre sociale områder:

- Sociale konsekvenser
- Socialt udsatte
- Dårlige opvækstvilkår.

Det samlede sociale velfærdsindeks er en gennemsnitsberegning af disse syv områder, der hver især er repræsenteret af tre-fire forskellige indikatorer. Alle de 25 indikatorer, kan ses i bilag 1.

En stigning i SV25 er udtryk for en stigning i de velfærds-mæssige og sociale problemer, og et fald i SV25 er udtryk for, at de samlede velfærds-mæssige og sociale problemer er blevet mindre.

De enkelte sociale og velfærds-mæssige problemer kan stige eller falde uafhængigt af hinanden, så det samlede sociale velfærdsindeks kan være udtryk for flere parallelle - og potentielt modsatrettede - udviklinger.

I den bagvedliggende rapport findes et metodenotat, der redegør for de valg og overvejelser, der er gjort i forhold til indeksberegning, og et teorinotat, der beskriver det teoretiske grundlag for at vælge de 7 områder.

Ét krav for udvælgelsen af indikatorerne har været, at data skal være robuste, pålidelige og skal offentliggøres med faste intervaller. Dette er en nødvendighed for at kunne danne et meningsfuldt indeks. Dette krav gør, at nogle af de teoretisk optimale indikatorer har måtte fravælges da data-kvaliteten ikke har været tilstrækkelig.

Udviklingen i det sociale velfærdsindeks 2010-2017

Helt overordnet viser indekset, at der er sket en forbedring af den sociale velfærd frem til 2017. Forbedringen er i høj grad konjunkturdrevet, idet den faldende arbejdsløshed forklarer en stor del af forbedringen.

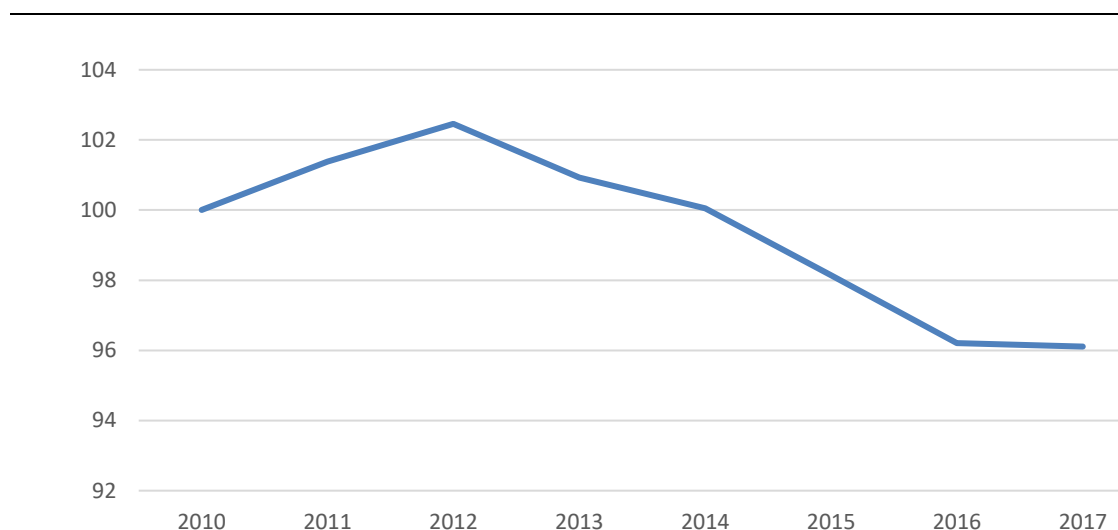
Samtidig må det dog konstateres, at indekset også viser, at det ikke er lykkedes at få alle med. For så vidt angår indikatorerne: aktivitetsbegrænsninger, langvarig sygdom, frygt for kriminalitet, indkomstulighed, økonomisk fattige, svært ved at få pengene til at slå til, svage sociale relationer, dårlige betalere og børnefamilier uden beskæftigelse er der sket en forværring.

Da indekset er konstrueret som et "problemindeks", er stigende værdier et udtryk for stigende problemer, dvs. et fald i indekset betyder et fald i antallet af problemer og derfor en stigning i den sociale velfærd.

SV25 viser, at der har været en stigning i sociale og velfærds-mæssige problemer i årene 2010 til 2012.

Herefter vender udviklingen, så der frem til 2017 har været et fald i omfanget af problemer inden for de syv områder. Fra 2016 til 2017 er den positive (dvs. nedadgående i indekset) udvikling dog bremset, så vi i 2017 ikke ser den samme fremgang, som de foregående fire år.

Figur 1: SV25 – indeks over udviklingen i de syv områder (2010=100)

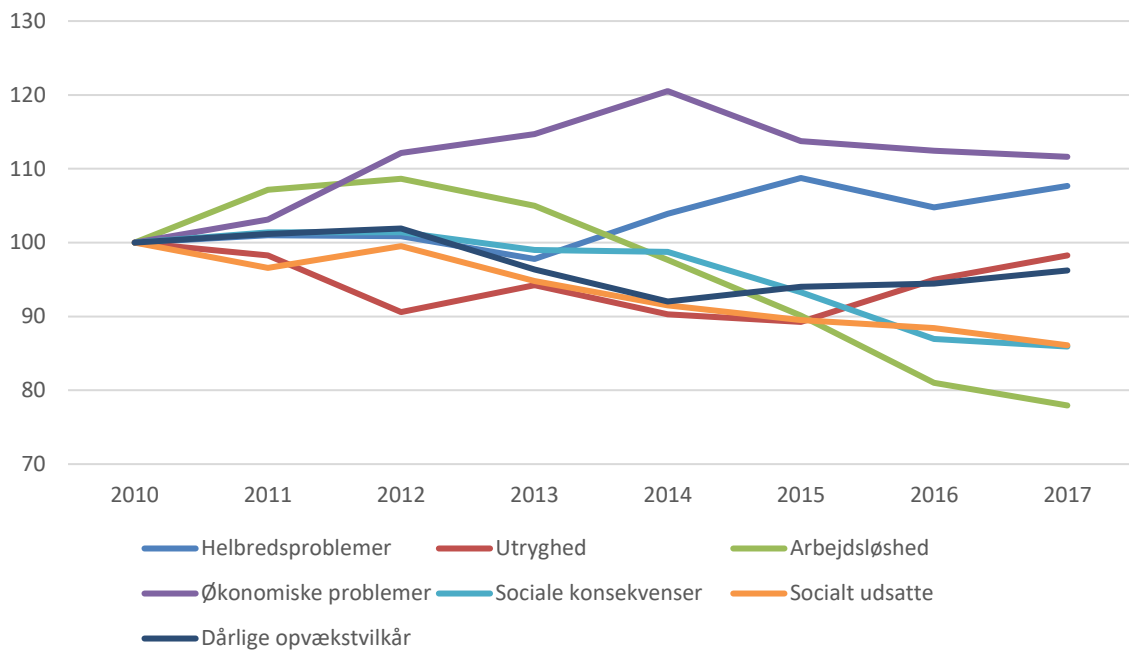
Kilde: Egne beregninger

Anm: En stigende værdi repræsenterer en stigning i problemerne, dvs. et fald i den sociale velfærd, og omvendt repræsenterer et fald en forbedring af den sociale velfærd.

Som nævnt er udviklingen i det samlede indeks bestemt af udviklingen inden for de fire velfærdsområder og tre sociale områder, som igen er bestemt af 3-4 indikatorer inden for hvert område.

Udviklingen inden for de syv sociale og velfærds-mæssige områder har ikke fulgtes ad. Det fremgår af den følgende figur, der viser udviklingen inden for hvert enkelt af de syv områder.

Figur 2: indeks over udviklingen for hvert af de syv områder (2010=100)

Fra 2010 til 2012 skete der en kraftig, negativ udvikling i beskæftigelsesområdet og området for økonomiske ressourcer, mens kun tryghedsområdet bevægede sig nævneværdigt i positiv retning.

Fra 2013 vender udviklingen tydeligt på beskæftigelsesområdet, og også problemer inden for områderne socialt udsatte og sociale konsekvenser bliver mindre. Det er især disse forbedringer på beskæftigelsesområdet og de afledte virkninger på de sociale forhold, som påvirker det sociale velfærdsindeks.

Der er dog også modsatrettede tendenser i denne periode. Det gælder udviklingen i helbredsproblemer, som er negativ i perioden 2013-2015 og igen fra 2016 til 2017. Den samme udvikling ser vi, hvad angår vilkårene for børnenes opvækstvilkår med stigning i indekset fra 2014 til 2017, som udtryk for stigende problemer.

Hvad angår de økonomiske problemer, er der også et fald i problemerne fra 2014. Det dækker over den fortsatte stigning i den økonomiske ulighed og antallet af fattige, som karakteriserer hele perioden, men hvor befolkningens subjektive opfattelse af deres økonomiske ressourcer fra 2013 og frem er, at en mindre del finder det svært eller meget svært at få pengene til at slå til, og en større andel udtrykker, at de betaler eller ikke er bagud med deres regninger. Disse subjektive opfattelser af velfærdsudviklingen påvirker faldet i indekset fra 2013.

Stagnationen i det samlede sociale velfærdsindeks fra 2016 til 2017 kan forklares ved stigningen i problemer inden for helbred, tryghed og børns opvækstvilkår, men også at den positive udvikling i de fire øvrige områder bliver mindre udtalt. Så på trods af en fortsat fremgang i beskæftigelsessituationen, der kan have afsmittende effekter på antallet af socialt udsatte og de sociale konsekvenser, så slår det ikke igennem i det samlede velfærdsindeks.

Hvert enkelt område er, som nævnt, repræsenteret ved 3-4 indikatorer, der tilsammen udgør 25 indikatorer. Udviklingen i hver enkelt indikator er beskrevet i rapportens bilag 1.

I rapportens bilag findes også optællingen af hhv. positive og negative indikatorer, der kan anvendes som supplement til indeksudviklingen. Optællingen viser et tilsvarende billede af udviklingen, med flere forværringer end forbedringer i perioden 2010-2012 og modsat fra

2013 til 2017. Den viser dog også, at den forbedrede situation i 2016 er påvirket af relativt kraftige fald i enkelte indikatorer i forhold, da der kun er et overtal af forbedringer i forhold til forværringer på 1 indikator (se bilaget i rapporten).

Udviklingen fra 2016 til 2017

Udviklingen i den sociale velfærd har været nærmest uændret fra 2016 til 2017. Dette dækker over en stigning i den sociale velfærd inden for hovedområderne:

- Sociale konsekvenser
- Socialt udsatte
- Arbejdsløshed
- Økonomiske problemer.

Og omvendt har der været et fald i velfærden (stigende problemer) inden for områderne:

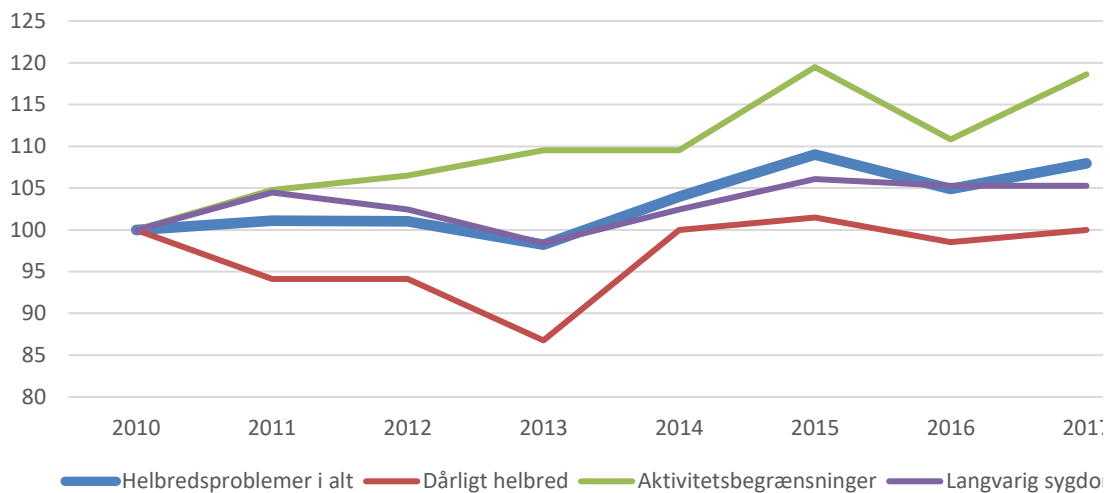
- Helbredsproblemer
- Utryghed
- Dårlige opvækstvilkår.

I det følgende fokuseres på udviklingen inden for de tre områder (helbredsproblemer, utryghed og dårlige opvækstvilkår), hvor der har været en negativ udvikling i velfærden fra 2016 til 2017.

Helbredsproblemer

Blandt de tre indikatorer, som udgør velfærdsområdet helbredsproblemer, er det særligt indikatoren aktivitetsbegrænsninger, som er forværret fra 2016 til 2017, og generelt har der været en stigning siden 2010 i andelen af personer, der oplever aktivitetsbegrænsninger, jf. figur 3.

Figur 3: Indeksering af området 'helbredsproblemer', 2010-2017 (2010=100)

Som det fremgår af figur 4 nedenfor, er det særligt de 45-54 årige, der – meget naturligt – oplever aktivitetsbegrænsninger.

I de kommende år vil folkepensionsalderen stige ganske kraftigt. I perioden 2019-2022 hæves folkepensionsalderen fra de nuværende 65 år til 67 år, hvorefter folkepensionsalderen følger udviklingen i levetiden via den særlige indekseringsmekanisme. Folketinget har således allerede besluttet at hæve folkepensionsalderen til 68 år i 2030.

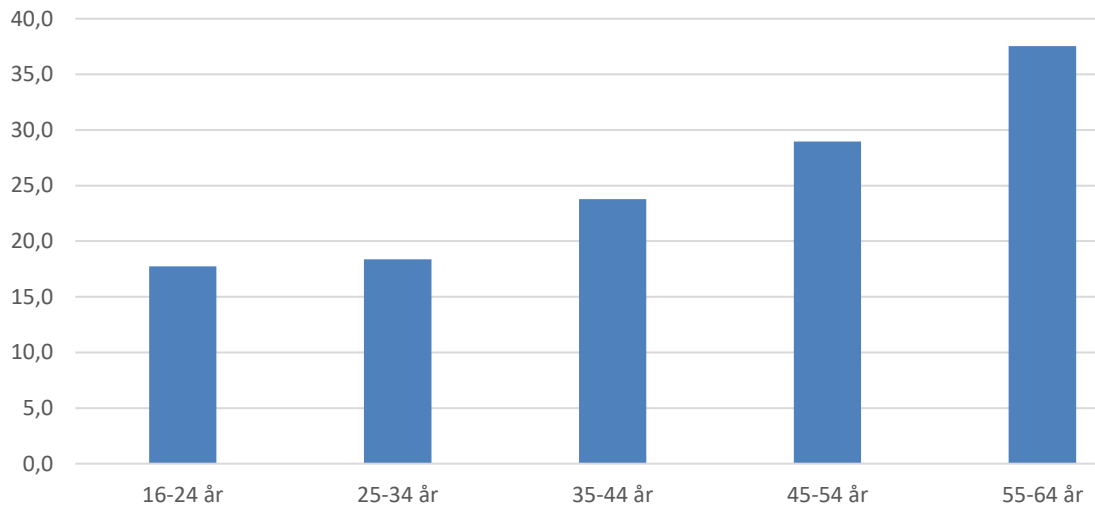
Stigningen i folkepensionsalderen er en stor udfordring for lønmodtagerne, der har udsigt til at skulle blive mange flere år på arbejdsmarkedet, og det er særligt FH's medlemmer, som ikke vil kunne holde til at blive de krævede ekstra år på arbejdsmarkedet.

For eksempel viser analyser, at:

- Ufaglærte har et større antal lægebesøg og højere medicinudgifter
- Ufaglærte og faglærte lever færre år og har flere år med dårligt helbred
- Ufaglærte og faglærte har et dårligere selv vurderet helbred

Figur 4 neden for viser, at andelen med aktivitetsbegrænsninger stiger med alderen.

Figur 4: Procentdel der de seneste 6 måneder været hæmmet i udførelse af sædvanlige aktiviteter fordelt på aldersgrupper, 2017

Kilde: Eurostat (SILC)

At andelen med aktivitetsbegrænsninger blandt seniorerne er så høj, understreger vigtigheden af, at der er mulighed for en værdig tilbagetrækning for de personer, der ikke kan holde til at være længere tid på arbejdsmarkedet.

Den nuværende seniorførtidspensionsordning fungerer ikke efter hensigten idet kun små 1.000 personer er kommet på ordningen siden ordningens start i 2014. FH finder dette problematisk. Derudover viser en LO-survey at kun ganske få seniorer kender til ordningen².

Utryghed

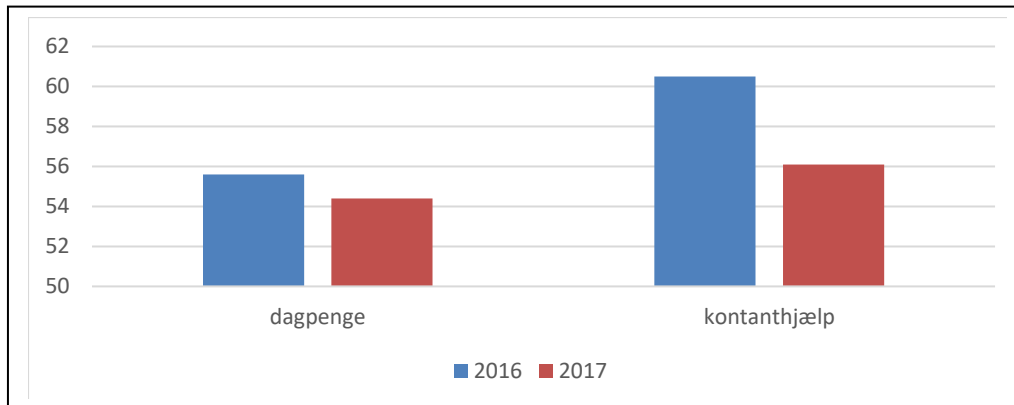
Befolkningens utryghed er blevet større fra 2016 til 2017.

Stigningen dækker over en stigning i indikatoren "frygt for kriminalitet" samt en øget utryghed blandt de arbejdsløse.

Stigningen i indeksets utryghed blandt arbejdsløse skyldes, at kontanthjælpen og dagpengene er blevet mindre relativt til lønmodtagere, jf. figur 5.

² LO's survey kan læses her: <https://lo.dk/wp-content/uploads/2018/11/seniorfoertidspensionen-fungerer-ikke.pdf>

Figur 5. Kompensationsgrader for dagpenge og kontanthjælp

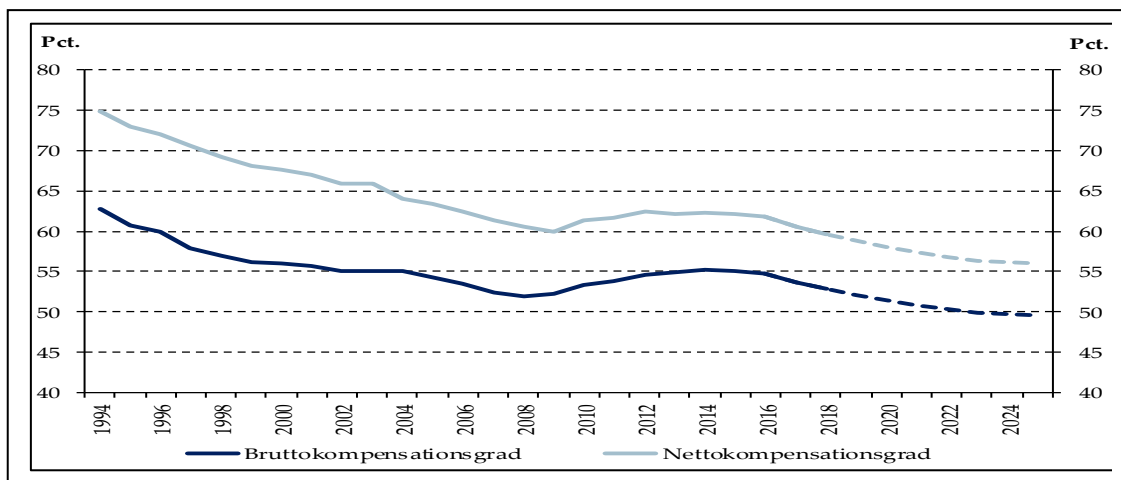

Anm: (brutto)kompensationsgrader for dagpenge er beregnet som forholdet mellem dagpenge og årslønnen. Kompensationsgraden for kontanthjælp tager udgangspunkt i rådighedsbeløbet for en kontanthjælpsfamilie, der bor til leje og har to børn. Derfor kan niveauet for de to kompensationsgrader ikke sammenlignes.

Særligt hvad angår dagpengenes kompensationsgrad, skal det bemærkes, at hvis der anlægges et længere tidsperspektiv er faldet i dagpengene endnu større, end det viste. Siden midten af 90'erne er værdien af dagpengene, i forhold til en gennemsnitlig løn for en LO-arbejder, faldet fra 63 pct. til 54 pct. i 2018 (bruttokompensationsgraden), jf. figur 6. Det svarer til et fald i dagpengene på 2.500 kr. om måneden eller 30.000 kr. om året.

I 2025 vil værdien af dagpengene være faldet til 50 pct. for en LO-arbejder.

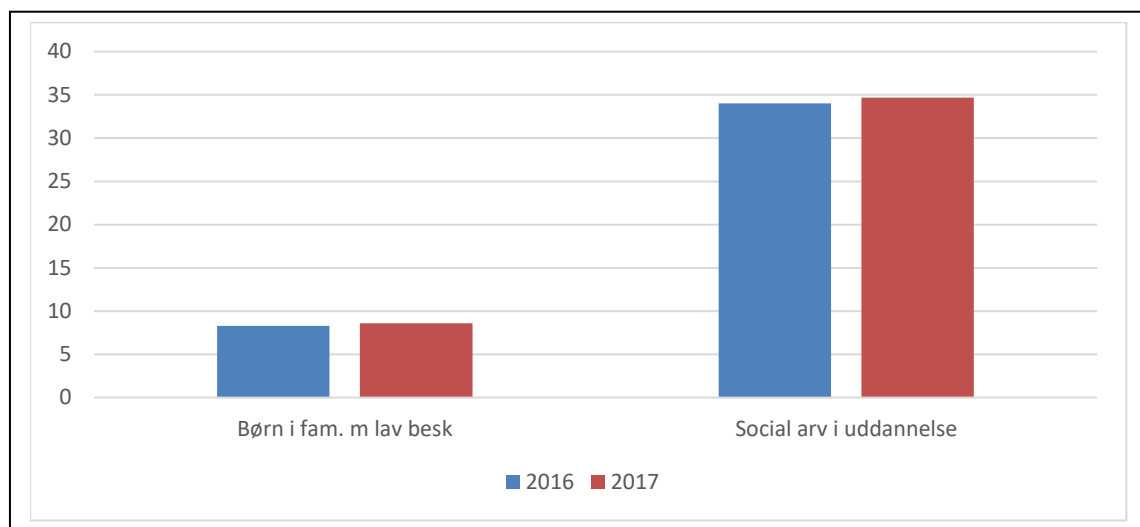
Figur 6. Udvikling i dagpengenes kompensationsgrad for LO-arbejder

Dårlige opvækstvilkår

Fra 2016 til 2017 er der sket en stigning i antallet af børnefamilier med lav beskæftigelse, ligesom indikatoren social arv i uddannelse er blevet ringere, jf. figur 7.

Figur 7. Børnefamilier med lav beskæftigelse og social arv i uddannelse

Indikatoren "Social arv i uddannelse" er defineret som: "procentdel af 25-årige, hvis forældre har en grundskoleuddannelse som højst fuldførte uddannelse, som ikke har opnået en ungdomsuddannelse".

Andelen af 25 årige, hvis forældre har en grundskoleuddannelse som højst fuldførte uddannelse, og som ikke har opnået en ungdomsuddannelse er steget fra 34 pct. til 34,7 pct. i perioden fra 2016 til 2017.

At over en tredjedel af den nævnte population ikke får en højere uddannelse end deres forældre tyder på, at der eksisterer forskellige strukturer i samfundet, der medvirker til at fasholde den sociale arv.

Øvrige områder med fald i den sociale velfærd fra 2016 t il 2017

Som nævnt bestemmes det samlede indeks af udviklingen inden for de syv velfærdsområder. Blandt de 4 velfærdsområder, hvor der er sket en forbedring, er der også sket et fald inden for enkelte af indikatorerne på området. Årsagen til, at der alligevel er sket en forbedring inden for det pågældende hovedvelfærdsområde, er, at faldet i den/de enkelte indikatorer ikke har været tilstrækkeligt til at opveje den stigning, der har været i de øvrige indikatorer inden for området.

Det gælder for følgende indikatorer, som alle viser en forværring af den sociale velfærd:

- Bruttoledighed
- Indkomstuligheden
- Økonomisk fattige
- Andelen, der er bagud med regningerne

At der er sket en forværring i disse indikatorer understreger endnu en gang, at der eksisterer en restgruppe, for hvem det ikke er lykkedes at få del i den generelle velfærdsforbedring i Danmark.

Bilag 1. De 25 indikatorer

Helbredsproblemer

Dårligt helbred

Aktivitetsbegrænsninger

Langvarig sygdom

Utryghed

Offer for kriminalitet

Frygt for kriminalitet

Økonomisk utryghed - dagpenge

Økonomisk utryghed - kontanthjælp

Arbejdsløshed

Bruttoledighed

Langtidsledighed

Ufrivillig deltid

Økonomiske problemer

Indkomstulighed

Økonomisk fattige

Svært at få pengene til at slå til

Bagud med regninger

Sociale konsekvenser

Svage sociale relationer

Selv mord

Udsættelse af lejemål

Dårlige betalere

Socialt udsatte

Langvarig passiv forsørgelse

Udsatte unge

Ingen 9. klasses eksamen

Ingen kompetencegivende uddannelse

Dårlige opvækstvilkår

Forældre uden beskæftigelse

Social arv i uddannelse

Børnefattigdom